

מאוצרות הפרשה

לחדש, אבל קשה לו הדין, מדוע הקרוב פסול לעדות בין לזכות בין לחוב? מילא, לזכות אנו מבינים הטעם, אולי יאמר עדותו לטובת קרובו, אבל לחוב, מדוע יהיה פסול לעדות? ומה ענינת? שאלו "החזוה". עניתי שכתוב בתורה "ועמדו שני אנשים", אנו למדים מזה כי להעיד עדות נאמנה צריך להיות "איש" ואיזה בן אדם יעיד לרוע ולחוב קרובו שאר בשרו, ולכן הוא פסול לעדות.

כשמוע "החזוה" מלובלין התירוץ הזה היה מלא שמחה ואמר: כי מן התירוץ הזה נשתתקו הקטרוגים בשמים, כי אנחנו הלא הגנו בניו של הקב"ה, והוא אבינו, ואיך הוא יכול לראות חובה על בניו? ותיכף עשה "החזוה" הכנות לתקיעת שופר. (מגדולי החסידות)

פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו (כ, ה) "ודבר של עגמת נפש הוא זה" (רש"י). שואל ה"אמרי אמת", וכי עגמת נפש שאיש אחר יחנך את הבית, גדולה מעצם החשש שהוא יאבד וייהרג במלחמה? ותירץ, חבל מאוד, ועגמת נפש גדולה היא שברגע חייו האחרונים, במקום להרהר בתשובה, תהא דעתו של אדם נתונה לבית, למחשבה שהבית שבנה, יהיה לאחר. שהכרם שנמטע יאכלנו אחר והאשה שארש ישאנה אחר. וכן מצינו במדרש רבה במדבר (א). שהמוות בצמא נורא יותר ממיתות, ומדוע? משום שבמקום לחשוב חשבון נפש, לשוב בתשובה ולדבוק בבורא, הושבים אך ורק על לגימת מים...

*

מספר רבי יעקב גלינסקי, שסיפר לו הרב שך, בסלוצק היה יהודי קמזן שכולם ריחמו עליו. בגלל קמצנותו, לבש קרעים וניוו משאריות מזון מעופש, והזיח את דירתו ובריאותו, עד שחלה ונטה למות. קראו למניין שיהיה נוכח בשעת יציאת הנשמה, ויקראו איתו קריאת שמע, והרב שך היה אחד מאותו מניין. בשארית כוחותיו אמר לאיש החברא קדישא, שהתכריכים שלו והשקית מעפר ארץ ישראל שהכין לעצמו, מונחים בכספת, אותה כספת בה אגר עשרות בשנים את כל רווחיו. והיכן מפתח הכספת? שאל האיש. אצלי, לחש הגוסס. האוכל לקבלו? שאל האיש. כמאמץ עילאי, הושיט ידו לכיסו, שלף את המפתח והושיטו ביד רועדת. איש החברא קדישא שלח את ידו לקחת את המפתח, והגוסס זעק במחאה "אבל זה שלי..." ויצאה נשמתו... ב... זה שלי. כמה עצוב ומעורר רחמים, שהאדם חושב ברגע האחרון של חייו, על רכושו, עצוב ומעורר רחמים שבעתים כשהוא חושב כל חייו על רכושו. (מדרשן ביתך)

מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה אמר לציון מלך אלוקיך (מתוך הפטרה) כתוב בילקוט שפסוק זה הולך על אליהו הנביא. אומר רבי חיים קניבסקי הנה מצינו בחז"ל ג' דברים שאליהו הנביא יבוא עבורם. א. בעירובין מ"ג: שאליהו יבוא לבשר יום לפני ביאת המשיח. ב. המשנה בסוף עדויות אומרת שאליהו בא לעשות שלום בעולם. ג. במנחות מ"ה: מבואר שאליהו יבוא לפשוט ספקות התורה. אומר רח"ק כל זה מרומז בפסוק שלפנינו: משמיע שלום, היינו לעשות שלום. מבשר טוב הוא לברר ספקות התורה דאין טוב אלא תורה. משמיע ישועה הוא לבשר על ביאת המשיח שיבוא במהרה בימינו.

לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך אשר תעשה לך (טז, א)

בפשטות מסביר רש"י: אוהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית. אך הגמרא במסכת סנהדרין (ז): דורשת: "אמר ריש לקיש: כל המעמיד דין שאינו הגון, כאילו נוטע אשרה בישראל, שנאמר 'שופטים ושוטרים תתן לך' וסמך ליה 'לא תטע לך אשרה כל עץ'". שאל הגה"ק רבי חיים מבריסק ז"ע – לכאורה, מה הדמיון בין אשרה לדיין? וביאר שכשאדם לוקח כסף והופך אותו לעבודה זרה – זה ודאי מאוס. אבל עץ – לא יודעים שהוא שייך לעבודה זרה. יש לו גזע, ענפים ועלים בדיוק כמו לעץ שאינו עובד עבודה זרה. כך הוא שייך גם בדין שאינו הגון: הוא לבוש 'פראק' כמו כולם, יש לו זקן לבן כמו כולם, אף אחד לא יודע שאינו הגון...

וכסף וזהב לא ירבה לו מאוד (יז, יז)

בספר "עקבי חיים" מביא, שפעם דיברו לפני הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד על תאוות הממון. החל רבי יוסף חיים להרחיב את הדיבור בגנות הענין. נענה אחד המאזינים, והלא כסף דבר מוכרח וחיוני הוא. אכן, נענה הגרי"ח, גם נייר טואלט דבר חיוני הוא, אך כלום יש אדם שיאגור ממנו כמות מופלגת שתספיק אף לנכדיו. (מדרשן ביתך)

והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו (יז, יט)

הפסוק מדבר על מלך שצריך שיהיה לו ס"ת. וצריך להבין מדוע פתח בלשון נקבה 'והיתה עמו', וסיים בלשון זכר 'וקרא בו'? ויש ליישב ע"פ סנהדרין כ"א: והוא ברש"י כאן (יח) דלמלך היו שני ס"ת אחת מונחת בבית גניזו, ואחת שנכנסת ויוצאת עמו. ובדעת זקנים מבעלי התוס' הביא דהס"ת שהיה תלוי בורועו, לא היה כתוב בו אלא עשרת הדברות בלבד. משא"כ מה שהיה מונח בבית גניזו היה ס"ת שלם ובו היה קורא. וזה רמזה לנו התורה והייתה עמו זה פרשה אחת ולכן מוזכר בלשון נקבה, כי פרשה היא בלשון נקבה. משא"כ הספר שהוא קרא בו היה ס"ת שלם ונקרא ספר והוא לשון זכר, לכך כתב וקרא בו בספר שהוא לשון זכר. (הרב שמואל דוד וולקין)

ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו (יט, טז)

הגמי במכות מביאה מניין שיש דין ועשיתם לו כאשר זמם ולא כאשר עשה, כי כתוב כאשר זמם לעשות לאחיו, ואם הוא מת הוא כבר לא אחיו. והקשה שם הריטב"א הרי מצינו שגם לאחר המוות נקרא אחיו. כמו ביבום כתוב להקים שם לאחיו. וכן בגדב ואביוהו כתוב שאו את אחיכם. מתרץ ע"כ הרש"ש שבב' המקומות הנ"ל מדובר על אח מלידה וכזה אח הוא נקרא אחיו גם לאחר מיתה. משא"כ בכאשר זמם לעשות לאחיו הכוונה לאחיו במצוות שזה קיים רק בחיים אבל לאחר מיתה אין הוא אחיו במצוות שכן במתים חפשי והמתים פטורים ממצוות.

ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' (יט, יז)

האדמו"ר רבי יצחק מוואראקא זצ"ל, בצעירותו היה שוהה בביתו של הרה"ק רבי דוד מלעלוב זצ"ל שנים אחדות, והיה לומד מאתו ומאת אביו את המידה של אהבת ישראל. חסידים מספרים, כי בעת שרבי דוד מלעלוב הביא בפעם הראשונה את רבי איציק'ל בראש השנה ל"חזוה" מלובלין, שאל אותו הרבי באיזו סוגיה הוא לומד והוא ענה: "הלכות עדות". שאלו "החזוה" מה חידש שם, וענה: שאינו יודע מה

יותר משקשה לאדם להפסיד, קשה לו כשהשני מרוויח

נאמר בפרשה (כ', ז'): "וימי האישי אשר ארש אשה ולא לקחה ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקנה". מלשון הפסוק נשמע, שהמציאות העלולה לגרום לאיש זה לדאגה, היא האפשרות שיפול חלל במלחמה ואדם אחר ישא את אשתו תחתיו, ומחמת דאגה זו המכרסמת בלבו עליו לחזור מעורכי המלחמה. ותמוה: לשם מה הוסיפה זאת התורה? וכי לא די היה לציין את עצם החשש שימות במלחמה מבלי שזכה לכנוס את ארוסתו?

את התשובה נבין על פי המעשה הבא:

ביום מן הימים, הופיעו בבית דינו של הגאון רבי מרדכי לבטון, ראש הדיינים והרב הראשי של 'ארם צובא', איש ואשה. האיש סיפר, כי ברצונו לגרש את אשתו לאחר שחלפו כבר עשר שנים מאז נישואיהם וטרם נפקדו בזרע של קיימא, אולם הרב, שהכיר את הזוג היטב, ידע כי זו אינה הסיבה האמיתית... אמנם שורש הבעיה נעוץ בכך שהאשה טרם ילדה, אולם עובדה זו למעשה גרמה לבעל לזלזל בה, עד שכבר לא ראה את מעלותיה הגדולות...

לפיכך, החל רבי מרדכי מונה בפני הבעל את מעלותיה של רעייתו, תוך שהוא מנסה לדבר על ליבו ולהפציר בו ישוב ממחשבתו וישיב את שלום הבית אל כנו... אולם הבעל אטם אזניו משמוע. הוא הבהיר נחרצות כי ברצונו לגרש את אשתו, ויהי מה!

משכך, הורה רבי מרדכי לבני הזוג לשוב אל ביתו למחרת בשעת צהריים לשם סידור הגט, ובינתיים, קרא אליו את אחד מתלמידיו וביקש ממנו טובה: הוא ביקש כי למחרת היום, בשעה בה יופיעו בפניו בני הזוג – יכנס אותו תלמיד אל חדרו, וילחש מספר מילים באזנו, מילים של מה בכך. הוא אף התנצל בפני התלמיד מראש, כי תגובתו למילים שיאמרו – תהיה חריפה במיוחד, מבלי כל קשר לתוכנו...

ואכן, למחרת היום, בשעה היעודה, הופיעו בני הזוג, ורבי מרדכי החל בסידור הגט. שעה קלה לאחר מכן, הגיע התלמיד כפי שנתבקש, נכנס אל החדר, לחש מספר מילים חסרות משמעות באזניו של רבו, ואילו רבי מרדכי מצידו – הגיב בחומרה ובחריפות יוצאת דופן, ולא נחה דעתו עד שסילק את התלמיד מלפניו בבושט פנים...

רגעים ספורים לאחר מכן, בעוד רבי מרדכי עוסק במתינות בכתיבת הגט, לא הצליח הבעל לכבוש את סקרנותו. הוא פנה אל רבי מרדכי ושאל: "רבי... אמנם אין זה מענייני, אך אני לא מצליח להבין... מה היה כה חמור בדבריו של תלמיד זה, עד שגרם לרבינו להגיב בחריפות כה רבה, אשר דוגמתה מעולם לא ראיתי?".

כה שאל הבעל, ורבי מרדכי, שהמתין בדיוק לשאלה הזו – נענה וסיפר: "חוצפתו של תלמיד זה הרקיעה שחקים! עוד לא סיימנו לכתוב את הגט, וכבר הוא מגיע לברר אצלי האם האשה פנויה, שכן ברצונו לשאתה לאשה אחר ששמע על מעלותיה העצומות!".

נקל לשער את תחושתו של הבעל לשמע הדברים... כעת, לפתע, הוא הרהר שנית בהחלטתו, וכלל לא היה משוכנע שהיא טובה בעבורו. הוא נתן דעתו עתה למעלותיה של אשתו, ולאחר רגע או שנים גמלה בליבו ההחלטה והוא קרא: "רבי! אין צורך לכתוב את הגט! אני לא רוצה לגרש את אשתי בשום אופן!".

ואכן, בני הזוג שבו לחיות את חייהם בשלוה ובאושר, כאשר שלום הבית נותר על כנו עד יומם האחרון...

הרי לנו, כי זה טבעו של אדם: אמנם קשה לו להפסיד דבר, אבל הרבה יותר כואב לו לראות שהשני מרוויח.

לפי זה מבואר הפסוק הפלא ופלא: "מי האישי אשר ארש אשה ולא לקחה ילך וישב לביתו, פן ימות במלחמה". אמנם קיים חשש שימות חלילה במלחמה, אבל עיקר מה שגורם לעורכי המלחמה להרהר במצבם בזמן המלחמה היא העובדה שמישהו אחר יזכה לשאת את ארוסתם.

דברים ברוח זו מצינו אצל הגאון ר' חיים מבריסק. יום אחד סיפר לו הדיין דבריסק ר' שמחה ריגר, שהוא חייב את הקצב בדין תורה שהיה לו עם חבירו, ולמשמע הפסק סרב הקצב לקיים את פסק הדין תוך שהוא מחרף ומגדף את הרב על פסק הדין המוטעה לדבריו, ואילו חודש קודם לכן אותו קצב פנה אליו בשאלה על כשרותה של פרה שנשחטה באיטליזו, ומשמע שישנו חשש מסויים לא היסט וזרק אותה על אף ההפסד הממוני הגדול הכרוך בכך. שאל הדיין את רבי חיים מבריסק: מדוע שינה הקצב את התייחסותו לפסקי באופן כה בולט?

השיב לו ר' חיים את אותו יסוד: ליהודי כואב שהוא מפסיד ממון, אבל הוא יהיה מוכן לפסוג זאת. אבל שמישהו אחר ירוויח – דבר זה קשה לו לשאת. לכן על אף שהסכים לקבל את הפסק הפוסל את כשרותה של הפרה, סרב לחלוטין להקשיב לפסק שחייבו לשלם לחברו כסף.

על פי זה יבואר הפסוק המופיע בתחילת הפרשה (י"ז, א'): "על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל". אדם מחוייב להקשיב לפסקי הרב, הן כאשר שואלו שאלה הלכתית "על פי התורה", והן כאשר בא אליו לדין תורה עם חבירו, והדיין מחייבו ומזכה את השני "ועל המשפט" – בין כך ובין "לא תסור ימין ושמאל".

(מתוך הספר "ללמדך" דברים שעתידי לצאת א"ה)

פינת ההלכה

בועות ממי סבון בשבת

שאלה: האם אפשר לתת לילדים לעשות בועות ממי סבון בשבת? **תשובה:** בסבון נוקשה אסור להשתמש בשבת מכיון שנימוח בידו, וה"ל נולד (משנ"ב סי' שכ"ו סק"ל בשם "תפארת ישראל" וכשמשמש בסבון נוזלי לשטיפת כלים, הגם שנוצרים קצף ובוועות מותר, שהרי אין בזה קיום וגם אינו מתכוון לכך. אבל ילדים המשחקים במי סבון לעשיית בועות יש הסוברים שאין צריך למנוע באדם כיון שאינו מתקיים, אבל אין לומר להם לכתחילה לעשות כן (שש"כ פט"ו סעי' ל"א). ויש המחמירים בהחלט בזה לגבי ילדים שהגיעו לגיל חינוך (קובץ "מבית לוי" בשם בעל "שבט הלוי" זצ"ל). (הרה"ג יהודה אריה דינר שליט"א, מים חיים)

חידה שבועית

יצרן ספרות התחייב לספק כמות מסוימת של ספרות עד לתאריך נקוב. כדי לצמצם במימיה תכנן האיש לייצר מידוי 120 ספרות. ואכן כק נצעה עד שייצר נמי של ספרות הכמות הכלאית – או 51 נודע לו שהוא יכול לאתר מיום. ערק היצרן חישוב מחודש והסתמך לו אטא מכאן והלאה הוא יפחית את הכמות היומית ל-90 ספרות – ימחר בדיוק בתאריך החדש. לאילו כמות של ספרות התחייב היצרן?

תשובה לחידה פרי"ש: המקום אשר יבחר ה' (ידכה). תשובה לחידה השבועית: שנים עשר המולות.

מזל טוב

מרבץ העיר: משפחת פרידי להולדת הבת משפחות קרלינסקי – סלושץ להולדת הבן הנכד הנין משפחות רוטנר – רוזני להולדת הבת הנכדה משפחות דיאמנדי – פונקל – פירר להולדת הבת הנכדה הנניה משפחות ורשהיימר – בנעט להולדת הבן והבת נכד ונכדה נין ונינה משפחות רוטנר-בנעט להולדת הבן-הנכד-הנין משפחות גולדברגר – כהן לנשואי הבן והבת משפחות גליס – גודינגר להולדת הבן הנכד משפחות גלאס לנשואי הבן משפחת משה רוטנברג לאירוסים הבן משפחת פיליפס לאירוסים הבת

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

פתח תקוה. קצב של עיר, לב של מושבה

היחידה לחינוך חרדי ותרבות מורשת ישראל רמי גרינברג, ראש העיר